Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/2 (188)
maart - april

HORIZONtaal

Gevoel versus geld

Initiatief (p.6)
Bewapend voor vrede (p.7)
Onder professoren (p.8)
Het einde v.e. millenium (p.9)
Niet voor kleintjes (p.15)
Gastprofessor (p.16)

Reinhard Selten

ISSN [illegible] Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

Gevoel versus geldl 3
Over neven en nichtjes (vervolg) 5
Initiatief 6
Gewapend voor vrede 7
Onder professoren 8
Het einde van het millennium 9

Onze taal I-IV

Niet voor kleintjes 15
gastprofessor 16
Quo vadis - Kien vi? 18
Schaakspel 19
Nieuwsbrief 20
Clubactiviteiten 21

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 31ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, fax: 03 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 20,00 EUR
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of Fortis 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats.

Medewerkers: Paul Peeraerts, Wim M.A. De Smet, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emiel Van Damme, Raymond Wylleman, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Editortaaltje

Het is een beetje betuttelend, zo'n stukje van de redacteur om de lezers wegwijs te maken in het nummer dat hij juist heeft samengesteld. Alsof die lezer niet zelf de rode draad zou kunnen vinden die door het tijdschrift loopt, en die ik als redacteur enkel door het bewerken van de verschillende artikels op het spoor kwam. Maar tijdens het redactiewerk werd ik er zodanig door beïndrukt, dat ik het niet kan laten die indruk hier ook onder woorden te brengen.

Buitenstaanders hebben vaak de indruk dat Esperanto een doodgeboren kind is geworden; dat het niet is doorgebroken. De opmerking van Paul Cloesen in "Initiatief" dat Esperanto een vrijblijvend en individueel engagement is, loopt enigszins in die lijn. Maar Dan Van Herpe is duidelijk: er is activiteit op vele terreinen. De geschiedenis van het Esperanto leert – zie daarvoor de tekst "Schaakspel" – dat die activiteiten reeds heel lang bestaan.

Maar het is waar. De respons is vrij gering en het is moeilijk opboksen tegen de macht van geld en consumpsisme... Waar geld minder rol spelt, daar, zegt Kep Enderby is er wel veel activiteit en dat kunnen we ook zelf vaststellen.

Esperanto is duidelijk een beweging die kiest voor de mens en niet voor het (grote) geld, en dat heeft zo zijn consequenties. Toch mogen we hopen dat het elan van de Esperantogebruikers even levenskrachtig is als het ontaantastbare fundament. Daaruit kunnen we de zekerheid putten dat het Esperanto niet zo vlug zal verdwijnen.

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1800 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er alle werkdagen terecht van 9.00 tot 17.00 uur.

Gevoel versus geld

een commentaar over Anglomanie

Een half jaar geleden of zo – of misschien zelfs iets langer – werd de Vlaamse film, *Shades*, gedraaid. Daarvoor werd een beroep gedaan op een aan lager wal geraakt Amerikaans acteur. Was het Michael Rourke, ik ben er niet zeker van, laat de naam dus maar voor wat het waard is. De film was half in het Nederlands (of de Antwerpse variant daarvan), half in het Engels... met een opvallende hoofdrol voor het bekende f...-woord. De hoofdrolspeler kende natuurlijk geen Nederlands.

Ik heb de film niet gezien, alleen een stukje uit een "the making of-"programma (achter de schermen van), maar ik herinner me levendig dat ik me heb afgevraagd, wat de meerwaarde was om tegen wellicht veel geld een acteur in te halen die zich weliswaar uit het moeras van drugsverslaving probeerde te werken, maar in zijn thuisland toch alle krediet verloren had. Ik heb ook de bedenking gemaakt of er in Vlaanderen en/of Nederland dan geen enkel bekwaam acteur zou zijn om die rol te spelen. Dat is niet erg flatterend voor de Nederlandstalige acteurswereld, en als je er goed bij stilstaat een regelrecht affront voor de enkele, toch wel goede acteurs die er zijn. (Maar misschien hadden die wel bedankt voor de eer omdat de kwaliteit en de inhoud van het script hen niet aanstond.)

En nu lees ik in *De Morgen* (11 januari 2001) een stukje van Geert van Istendael over een andere Vlaamse film, *Left Luggage*, van Jeroen Krabbé. Hij is de film beginnen zien, maar merkt op: ***Wie schetst echter mijn verbazing toen ik vaststelde dat alle Antwerpenaars, zowel die van het oude volk (de Joden, red.) als de gojim, met elkaar Engels praten? Alleen de vrome pa en ma wisselden af en toe een paar woorden Jiddisch. Het vlottende, kleurrijke spel van Antwerps, Frans, Jiddisch, Hebreeuws en Nederlands waar ik me al op verheugd had, ik kon het vergeten. Jeroen Krabbé had het bij het grof huisvuil gezet. Een film in een andere taal dan het Engels krijg je over de plas toch niet verkocht, dat schijnt zijn argument te zijn.***

Nu wil ik me weer niet aan een controverse Engels (de supertaal) tegen Esperanto (de neutrale taal) overgeven. Vele verdedigers van het Esperanto houden vol dat dat niet onze politiek mag zijn, omdat wij dan in ieder geval het onderspit delven. Maar laten we toch nog even Geert van Istendael – die ooit een aardig stukje over het Esperanto schreef – aan het woord met een aantal steekhoudende argumenten die ervoor pleiten de Anglomanie niet zijn gang te laten gaan.

Over de film zegt hij bijvoorbeeld nog: ***Ik was vooral boos omdat Krabbé het heeft over menselijke kwetsbaarheid [...] maar dan wel in de taal van de hedendaagse militaire, politieke, commerciële en media-oppermacht.*** Dus, ook hij onderkent toch het gewicht van de politieke, militaire en economische krachten die schuilgaan achter een taal en die taal mee vooruitstuwen. Maar dat het Engels en de kennis van het Engels er niet zo goed voorstaan als het wordt voorgesteld, blijkt uit hoe hij vervolgt: ***Bovendien bewijst alleen de titel van de film al dat hij van dat idioom (het Engels, red.) slechts de rudimenten kent. De werkelijke heersers der wereld zeggen*** baggage ***en niet*** luggage. ***Dat laatste woord wordt enkel gebruikt op een paar eilanden gelegen voor de kust van het Euraziatische continent.***

En van de film stapt hij dan over naar het werkelijke leven. De Franse minister van Defensie hoort hij ***een soort Engels spreken waarmee hij als frog eater (***Engelse scheldnaam voor de Fransen, red.***) uitbundig applaus zou oogsten in Londense cabarets.*** Of ook nog: ***Even later trad een meneer op die geloof ik Wim Schouten heette en die zich tot mij richtte in een variant van Laaglands terwijl hij in de stellige overtuiging verkeerde dat hij Engels sprak. Sinds onze TV niet meer Belgisch is, maar Vlaams, spreekt iedereen daar Engels. Maar dan een Engels waarvan inspecteur Morse schele hoofdpijn zou krijgen.***

Van Istendael gaat door: ***Ik begrijp die willoze onderwerping niet. Vlaamse ministers bedenken namen als Flanders Technology (***dat hebben wij lang geleden al aangeklaagd, red.***) en Flanders Expo en staan erbij te grijnzen of ze zopas de Guldensporenslag gewonnen hebben. Indien ze met evenveel poeha die benaming in het Frans van hun lippen lieten rollen, zou heel Vlaanderen uitbarsten in woedend krijgsgehuil. Maar voor het Engels knielt datzelfde***

In Grenz-Echo – een dagblad in het Duitstalig gebied van België – las ik het zeer interessante artikel "Het jaar 2001 in het teken van de Eurotalen" (*Das Jahr 2001 im Zeichen der Eurosprachen*) van A.E.P. We zijn het er allen wel over eens dat voor elk land voor culturele, beroepsmatige en ambtelijke aangelegenheden de moedertaal voorrang moet krijgen. Maar de Europese Unie (EU) zal binnen enkele jaren meer dan 20 nationale talen kennen. Het is niet voldoende dat buren elkaar verstaan, maar de burgers van die 20 staten moeten elkaar kunnen verstaan zonder tolken of vertalers in bijeenkomsten, congressen, ontmoetingen...
En hier is er een groot gat. Om dat te dichten hebben we een Europese taal nodig die naast de moedertaal wordt geleerd. Pas dan zullen we echt een ééngemaakt Europa hebben, waarin iedereen dezelfde kansen heeft.
Amerika heeft 4-5 minderheden, maar allen spreken zij Engels; in China en Rusland zijn er nog meer minderheden, maar er is wel één gemeenschappelijke ambtelijke taal. Na honderd jaar zullen we nog altijd geen Europese natie zijn, als we niet over een algemeen gebruikte eenheidstaal kunnen beschikken. Welke die taal moet zijn? Dat is een netelige vraag, maar ze moet wel worden beantwoord. In ieder geval is het probleem niet op te lossen met het antwoord dat A.E.P. naar voor schuift: "Eenheid in verscheidenheid".
Jean Pankert

Vlaanderen deemoedig neder. [...] Zijn wij onze hele emancipatiestrijd vergeten? Geloven wij echt dat het Angelsaksische imperialisme milder is dan het Franse? Of denken wij misschien dat het Engels een neutrale taal is voor internationaal verkeer? Zijn wij werkelijk zo onnozel? Taal is een machtsmiddel.

Van hieruit trekt Van Istendael zijn redenering verder naar het sociale en culturele niveau. Maar ik wil het nu over een andere boeg gooien en de vergelijking doortrekken tussen het Nederlands en het Esperanto. Als die eerste taal, toch de taal van ruim 20 miljoen mensen, samenwonend op een lapje grond van een goede 70000 km^2 in het rijkste deel van de wereld, het al zo moeilijk heeft om overeind te blijven, wat moet het dan zijn voor het Esperanto, dat geen hechte geografische kerngemeenschap heeft – dat is voor Dirk Sterckx bijvoorbeeld de reden waarom hij het Esperanto geen volwardige taal wil noemen –; dat geen substantiële financiële steun geniet van een staat en dat zich moet weten te redden met giften, vrijwillige inzet en veel goede wil. Men kan het resultaat pover noemen, wanneer men het vergelijkt met de "culturele" massaproducten van onze Westerse gemeenschap. Ja, het Esperanto moet daar het onderspit delven tegen de massaconsumptie... Maar niet alleen het Esperanto.

Waar die massaconsumptie echter niet voorhanden is... waar het aanbod beperkt is en mensen gedwongen worden om zelf hun ontspanning en vermaak te verzorgen, daar maakt het Esperanto nog wel een kans. Het is opvallend dat bijvoorbeeld in Rusland – zoals ik o.a. kon vaststellen tijdens een lezing op het afgelopen Internacia Festivalo in Trier – het groepsleven een nieuw elan lijkt te vinden en het Esperanto opnieuw een bron en middel wordt tot culturele ontspanning.

Zolang de situatie is zoals ze is, kan het Esperanto niet op tegen de kracht van de massa. Eén voor één mensen overtuigen is een ondankbaar, tijdrovend en weinig efficiënt werk. Politici overtuigen vraagt dan weer een gestructureerde aanpak – wereldwijd, of minstens toch Europawijd. Zelf voortdoen, zoals Zamenhofs – aaneengeschreven en niet op zijn Engels met een weglatingsteken voor de "s" – druppel, is de enige toekomst. Weten dat ook anderen zich bewust zijn van het cultuurprobleemfenomeen doet deugd en is meegenomen.

Guido Van Damme

In ons vorige nummer begonnen we de eerste van twee bijdragen over talen die een speciale invloed hebben gehad op het ontstaan en de vorm van het Esperanto. De tekst verscheen oorspronkelijk in het tijdschrift MONATO en is van de hand van André Cherpillod.

Accusatief na substantief deelwoord

Het gebruik ervan is even zeldzaam als dat van de accusatief na een handelend substantief. In de vertaling van Het Lied van de Studenten door Zamenhof: *Gaudeamus igitur*, (Fundamenta krestomatio), vindt men "Mortu ĉiu intriganto kaj malamon konservanto" (Sterve elke intrigant en bewaarder van haat). Over het algemeen zou men in plaats van konservanto malamon (bewaarder haat), zeggen konservanto de malamo (bewaarder van haat). Maar waarom zou de werkwoordstam konserv- (bewaar), gevat in konservanto (bewaarder), geen object mogen hebben?

Ik ben er niet in geslaagd bij Zamenhof een ander voorbeeld van deze constructie te vinden. Misschien heb ik onvoldoende gezocht. Maar in de vertaling van *Princino Mary* (Prinses Mary) van Lermontov, door Edgar von Wahl, de latere auteur van Occidental, vond ik volgende twee voorbeelden: "la atendantoj la movadon de l' akvo" (de wachtenden de beweging van 't water) en "la trinkantoj vinon vespere" (de drinkenden wijn 's avonds). Ook van deze zinsconstructie betreur ik dat ze zo zeldzaam is.

Het verband met het Hebreeuws? Wanneer Job (Hfst. 31, v 15) over God zegt "die mij schiep", zei hij eigenlijk: God "faranto min" (de mij makende) (*oseni*; letterlijk *ose* "maker/schepper", zelfstandig deelwoord; *-ni* "mij", voorwerpsachtervoegsel). Die constructie komt vaak voor in het klassiek Hebreeuws van de Bijbel. Ik veronderstel, dat ze in het modern Hebreeuws veel minder voorkomt.

La Fundamento onaantastbaar

We stappen af van de grammatica en gaan dieper in op de geest van het Esperanto. Nu gaat het niet meer over de invloed van de Hebreeuwse taal, maar over de invloed van de Joodse cultuur.

Het is bekend dat onder de heilige boeken van de Joden, het heiligste de Torah is. Het is eigenlijk een collectie van vijf boeken toegeschreven aan Mozes, die de Christenen Pentateuch noemen. Het is de fundamentele wet van de Joodse religie. Men berekende dat deze juist geteld 79856[1] letters bevat, waaruit men niet één mag wegnemen. De Torah is "onaantastbaar en er mag niets in worden gewijzigd", hij "moet streng onaantastbaar blijven zelfs met zijn fouten". Een fout verbeteren is een verandering maken, en wat

Over neven en nichtjes

Hebreeuwse invloeden in het Esperanto

dan ook, veranderen mag men niet.

Waarschijnlijk doet dit zinnetje de Esperanto-gebruikers aan iets denken: het Fundament van het Esperanto is "onaantastbaar en er mag niets in worden gewijzigd", het "moet streng onaantastbaar blijven zelfs met haar fouten" (Voorwoord, A1, 1 en A4, 4).

Als het Esperanto verder leeft, en waarschijnlijk verder zal blijven leven, is de voornaamste reden, dat het stevig op een onaantastbare constitutie staat: *La Fundamento*. Dat begrepen de auteurs van Ido of Volapük niet. En Zamenhof voorzag duidelijk dat die onaantastbaarheid de evolutie van de taal niet zou afremmen, maar dat die "de volledige mogelijkheid zal hebben om niet alleen constant te verrijken, maar zelfs constant te verbeteren en perfectioneren" (Voorwoord, A6, 3). Net zoals de grondwet van een land de evolutie van haar wetten niet afremt, maar de eenheid ervan garandeert.

Zamenhof voegde eraan toe – en elke alfabetverbeteraar neme er notie van: "het ogenblik, dat we dit principe loslaten (de onaantastbaarheid), betekent het begin van het einde" (Voorwoord, A1, 5). Moge de hervormer-moordenaar luisteren!

Waar haalde Zamenhof de idee van een definief aanvaard Boek? Zeker uit de Joodse cultuur, met haar onaantastbaar Boek. De onaantastbaarheid van *La Fundamento*, de voornaamste reden van ons voortbestaan, vindt haar oorsprong in de onaantastbaarheid van de Torah. Naar mijn weten was Gaston Waringhien de eerste die die invloed van de Torah op *La Fundamento* heeft onderkend (*Lingvo kaj*

1. In een lezersbrief aan MONATO schrijft Oskar Sher (Zuid-Afrika) dat dit wellicht het aantal woorden moet zijn. Het aantal letters zou 304 805 zijn. (Volgens *Bible Code* van Michael Drosnin.)

Sedert enkele dagen ben ik intensief het internet aan het afschuimen rond het thema Esperanto. De oogst is indrukwekkend. Spijtig genoeg ben ik nog niet zo ver dat ik dit in het Esperanto zou kunnen schrijven.

Het valt op dat de Esperantobeweging gedragen wordt door een ongelooflijke persoonlijke inzet voor het prachtige ideaal. Maar het valt ook op dat in de mentaliteit van de beweging, het aanleren en gebruiken van Esperanto een vrijblijvende individuele beslissing is, vanuit een persoonlijke overtuiging.

Initiatief

ten voordele van Esperanto en Europa

Heb ik er niets van begrepen als ik denk dat we er op die manier niet gaan komen? Volgens mij wordt Esperanto pas interessant als een ruim aantal mensen, wijd verbreid over verschillende taalgebieden deze taal ook beheersen. Nu zijn er natuurlijk al tienduizenden die Esperanto spreken, en dat zal wel voldoende zijn om eindeloos te converseren, maar in mijn ogen is dit niet voldoende om te komen tot een echt nuttig gebruik van de taal. Op deze manier blijven we hangen in een utopische droomwereld.

Ik spreek vijf talen en heb er dus een goed idee van hoe moeilijk het is om er eentje bij te leren. Ik was dan ook erg verwonderd hoe ver ik kwam met Esperanto na twee lesjes van een half uurtje elk, en hoe goed ik al gewone Esperanto teksten begin te verstaan. Een zo eenvoudige taal moet volgens mij dan ook tot een praktisch bruikbare kennis kunnen leiden op basis van zeg één lesuur per week, gedurende enkele jaren.

Mevrouw de minister (van onderwijs),
Op de vraag: waarom komt het Esperanto niet in aanmerking voor subsidiëring, antwoordt u: omdat het Esperanto niet in aanmerking komt! Daarom stel ik de vraag nu anders.
Gezien: de Europese Commissie ook "minderheidstalen" als subsidiabel beschouwt; het belang en de waarde van het Esperanto erkend worden door o.a. VN, UNESKO en PEN-International; uzelf in een boodschap t.g.v. het Vierde Europees Esperantocongres (zie mijn brief van 23/1/01) 1. stelt dat een taal als middel voor interculturele dialoog en wederzijds begrip essentieel is in een wereld waarin het vredesideaal van de VN en Unesco vaak met voeten wordt getreden en 2. de hoop uitspreekt dat Esperanto als hulptaal een bijdrage zal leveren om dit vredesideaal te realiseren, blijft nog altijd de vraag waarom het Vlaams Comité het Esperanto niet als subsidiabel beschouwt? Enerzijds hoopt u dat het Esperanto "een bijdrage zal leveren om..." en anderzijds gunt u het geen kans om die bijdrage te leveren.
Waarom voegt het Vlaams Comité de minderheidstaal Esperanto niet toe "wegens zijn internationaal sociaal en cultureel belang"? Verdient die taal niet op zijn minst de expliciete morele ondersteuning en aanmoediging van de Vlaamse Gemeenschap én van het Europees Parlement?
Dan Van Herpe

Ik kan me toch moeilijk voorstellen dat ik de eerste zou zijn die op dit idee komt? Niettemin vind ik geen enkele aanduiding dat er ooit een officieel initiatief in die richting zou zijn voorgesteld. Nochtans is de tijd er volgens mij meer dan rijp voor.

Kijk nu naar de Europese Unie: tot op heden hebben we hier gesukkeld met tenminste twee vreemde talen: Frans om met de francofonen te kunnen communiceren, en Engels voor al de rest. In deze omstandigheden vragen de Duitsers dat er wat meer Duits gebruikt zou worden, en dit met recht en reden, vanuit het standpunt van het relatieve belang van hun taal in de Unie. Maar waar gaan we op die manier naartoe?

Men spreekt over de uitbreiding van de Unie naar het oosten. Op die manier krijgen we er binnen niet al te lange tijd Pools, Tsjechisch, Slovaaks, Hongaars, en Sloveens bij. Later volgen ongetwijfeld nog andere talen zoals het Litouws, Ests, Lets, Kroatisch en misschien wel het Bulgaars, Roemeens, Albanees en Turks. Daarenboven zijn in die landen niet het Frans of Engels het belangrijkst als tweede taal, maar (behalve in Roemenië) het Duits en het Russisch. Fijne verwelkoming: laat hen maar dadelijk twee extra vreemde talen leren.

Stel echter dat in alle middelbare scholen van de EU één uur per week Esperanto zou worden onderwezen. Binnen de kortste keren wordt deze taal bij de jongeren het communicatiemiddel bij uitstek: het wordt de lingua franca van het hele continent. In België zullen jongeren veel vroeger dan nu het geval is over de taalgrens heen kunnen communiceren, en eindelijk zal dat dan ook op voet van gelijkheid gaan.

De tijd is rijp. Vanaf juli e.k. is België weer voorzitter van de Europese Unie. België, als klein land, of zelfs Vlaanderen, als regio, moet het initiatief nemen en de idee lanceren op het hoogste forum van de Europese Unie. Eindelijk moet er eens gepraat worden over wat wérkelijk belangrijk is, namelijk dat we elkaar om te beginnen zouden verstaan. Zolang dat probleem niet is opgelost, zijn alle andere bijkomstig en wordt de hele mooie idee van Europese integratie een kolossale flop.

Paul Cloesen

Via het januari-nummer van *Esperanto*, richtte de voorzitter van de Esperanto Wereldvereniging, de Australiër Kep Enderby, een nieuwjaarsboodschap aan de hele wereld. We lichten er enkele interessante elementen uit

Het Esperanto is zodanig verspreid over de wereld, dat ik deze boodschap meermaals zou moeten versturen. Immers, voor velen valt nieuwjaar op 1 januari, maar er zijn er voor wie het pas enkele dagen later valt. Anderen vieren het pas in maart of september; en weer anderen vieren nu geen nieuwjaar, maar ramadan. Omwille van de traditie houd ik mij aan de christelijke kalender.

Ook tijdens het jaar 2000 bleef de Esperantobeweging groeien. Laat u daarbij niet misleiden door ledenaantallen. Wat activiteit betreft groeit de Esperantobeweging momenteel – soms zelfs overweldigend – in die gebieden die niet behoren tot de kring van de meest geïndustrialiseerde landen van de wereld. Buiten die wereld kunnen Esperantogebruikers er zelfs niet van dromen lidmaatschapsbijdragen te betalen of boeken te kopen die in het westen worden uitgegeven – de traditionele sterke basis van het Esperanto. De Esperantowereldvereniging staat dus voor een enorme uitdaging: wij moeten een manier vinden om ook die mensen actief bij het Esperantoleven te betrekken. Onze hymne verklaart nergens dat de vleugels van de gemakkelijke wind het nieuwe gevoel enkel van rijke stek naar rijke stek voere.

Woon je dus in een land dat geen betalingsproblemen kent, word dan individueel lid. Zo help je de jonge bewegingen (jongeren, in Afrika, op het internet). Dat is hoe men uw geld besteedt.

UEA herwon ook zijn positie bij internationale organisaties zoals VN, Unesco en andere en bereikte er in de tweede helft van 2000 mooie resultaten. Afgevaardigden mochten in Unesco het woord richten tot de vergadering van Niet-Gouvernementele Organisaties. Dat gebeurde ook in de VN waar meer en meer NGO's de resolutie van Seoel bijtreden, die eist dat de VN eindelijk de taalproblemen en de mogelijke oplossing ervan met de hulp van een neutrale taal zou aanpakken.

De beweging groeit op alle continenten waar meer en meer continentale verenigingen worden opgericht. Een voorbeeld kan de herleving van de Europese Esperanto Unie (EEU) zijn, die maximaal de mogelijkheden van het Europees jaar voor de talen zal kunnen benutten.

Naast de traditionele wegen van de Esperantobeweging, breidt ze zich ook meer en meer via het Internet uit. Dat terrein biedt vele mogelijkheden en men vindt er jonge en bekwame mensen, juist die mensen die het Esperanto nodig heeft. Als we spreken van jonge mensen, dan mogen wij terecht TEJO (de jongerenafdeling) vermelden en ILEI, de lerarenvereniging.

Tenslotte nog enkele laatste beschouwingen. Onze vakverenigingen hebben versterking nodig om het Esperanto in de praktijk te bevorderen. Pas wanneer men in Europa een vrachtwagen kan kopen en die in Afrika laten afleveren met behulp van het Esperanto, zal het een echte internationale taal zijn. En dit geldt niet alleen voor commerciële waren, maar meer nog voor geestelijke en culturele.

Zoals dat ook in het verleden gebeurde, zijn er die eisen dat democratie wordt opgeheven ten voordele van economisch rendement. Het hoeft geen verwondering te wekken, dat die ideeën vooral leven waar de economie sterk staat. Wij staan m.i. aan de andere kant, bij diegenen die de mens centraal stellen en die geloven dat economische ontwikkeling slechts zin heeft als zij mensen gelukkiger maakt.

Wij eisen ook democratie voor het culturele en taalkundige domein. Dat moeten wij klaar en duidelijk zeggen op elk forum waar wij dit jaar gelegenheid tot spreken zullen hebben.

gewapend voor vrede

Esperanto als vredesinstrument

Vertegenwoordiger van de Esperanto Wereldvereniging staat mee aan de leiding van het Vredescomité van de NGO's.

Hans Michael Maitzen werd voor een periode van twee jaar herkozen als secretaris van het Vredescomité van de NGO's die aangesloten zijn de bij Unesco. Het Vredescomité heeft 22 leden-NGO's.

Op uitnodiging van de economische kring van de Universiteit van Antwerpen gaf de Nobelprijswinnaar voor Economie van 1994, Reinhard Selten, een lezing met als titel "Unbounded rationality" (ongelimiteerde of onbegrensde rationaliteit). Van deze gelegenheid maakte de voorzitter van de studiegroep *Perspektivo*, Wim M.A. De Smet, gebruik om de heer Selten een receptie aan te

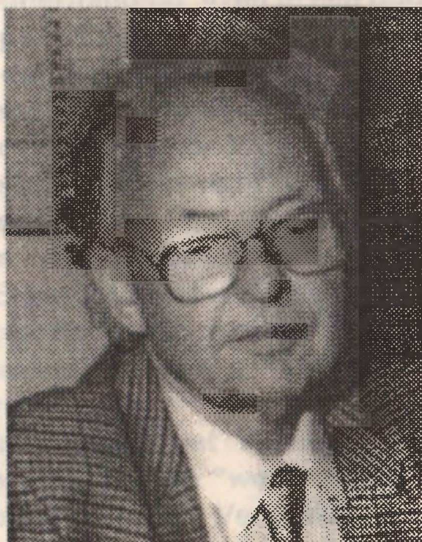
onder professoren

Nobelprijswinnaar te gast in Antwerpen

bieden. De studiegroep *Perspektivo* wil een motor zijn om de wetenschappelijke studie van het Esperanto te bevorderen. De aanwezigheid van de heer Selten was dan ook een goede gelegenheid om het Esperanto in kringen van wetenschappers te presenteren.

Maar ook de redactie van *Horizontaal* kreeg zo de kans voor een gesprek met de Nobelprijswinnaar. Daaruit leerden we dat het werk waarvoor de heer Selten de prijs kreeg, eigenlijk iets was waar hij 25 tot 30 jaar geleden mee bezig was. Dus, het gaat niet om iets nieuws, wel worden zijn theorieën of bevindingen nu wereldwijd in economische modellen toegepast. Het is niet verwonderlijk, aldus de heer Selten, dat zo'n belangrijke prijs pas lang na de eerste publicatie van een werk wordt toegekend, omdat het immers gaat om de wetenschappelijke waarde van het werk, en die is pas na een langere periode juist in te schatten.

De heer Selten kwam ook op een ongewone manier te weten dat hij de prijs gewonnen had. De normale procedure is dat de winnaar telefonisch op de hoogte wordt gebracht. Door omstandigheden was hij echter tot laat in de middag niet telefonisch bereikbaar en rond de middag werd de pers geïnformeerd. Toen hij tenslotte thuis kwam, trof hij voor zijn woning een grote schare journalisten aan. Zijn eerste reactie was er dan ook één van ongeloof. En inderdaad, het werkelijke besef dat hij de prijs ontvangen had, kwam er pas tijdens de officiële overhandiging in Stockholm. Dat ontlokte hem trouwens ook de bedenking wat de waarde van ceremonies in het leven is. Of het nu om huwelijk of overlijden gaat, of om het ontvangen van een prijs: de ceremonie maakt een gebeurtenis pas tot een emotionele of mentale realiteit. Pas door de ceremonie wordt iets waar!

De prijs veranderde zijn leven ook grondig. Waar hij tevoren een rustig leven als professor had, wordt hij nu overstelpt met vragen voor interviews en uitnodigingen om gastcolleges te komen geven. De lust tot reizen is hem nu vrijwel volledig vergaan. Toch neemt hij nog vrijwel elk jaar deel aan de Esperanto-wereldcongressen. Zo was hij in Praag, in Montpellier, in Berlijn en het afgelopen jaar ook in Tel-Aviv. Ook in Zagreb zal hij van de partij zijn.

We konden ook polsen naar de projecten waar hij nu mee bezig is. Interessant bleek voornamelijk het onderzoek naar de relatie tussen grammatica en nieuwe boodschappen. Iedereen beseft wel dat je een oneindig aantal nieuwe zinnen kan maken. Maar hoe kan je de juiste betekenis van iets nieuws vatten? De grammaticale (basis)code blijkt daarbij van cruciaal belang. Eén van de eerste onderzoeksresultaten blijkt te zijn, dat hoe goedkoper de basiscode is die beide deelnemers aan een boodschap (de zender/spreker en ontvanger/luisteraar) hanteren, hoe efficiënter en sneller de nieuwe boodschap wordt begrepen. Dat blijkt – alweer – goed nieuws te zijn voor het Esperanto. Jammer genoeg is er nog geen basistekst waarmee we dit onderzoeksproject zouden kunnen presenteren. We zullen nochtans proberen om onze lezers te zijner tijd op de hoogte te brengen.

Tenslotte had hij ook nog lovende woorden voor het Esperantotijdschrift *Monato*. Hoewel het duidelijk is, aldus Selten, dat de verslaggevers van *Monato* geen professionele journalisten zijn en zij dus zondigen tegen veel regels van de objectieve verslaggeving, geeft het tijdschrift een heel speciaal beeld van locale situaties. Juist door dat gebrek aan professionele zelfreflectie (of zelfcensuur) en terughoudendheid geeft het geheel een meer open, ongeremde, en minder voorgekauwde kijk op gebeurtenissen.

Guido Van Damme

Als ik aan een jaaroverzicht begin, vraag ik me soms af of ik niet beter de oude Russische kroniekschrijver zou volgen die schreef: "Dit jaar is er niets gebeurd". Maar omdat de organisatoren van de Zamenhofdag in Jekateringburg me elk jaar vragen om over de interessantste gebeurtenissen en tendensen van het voorbije jaar in Esperantoland te vertellen, ben ik gezwicht voor de druk. De traditionele overzichtsartikels lijken immers meer op kranten die, aldus Karel Capek, "elke morgen verschijnen, zelfs als er de voorbije dag absoluut niets gebeurd is".

Men kan echter niet zeggen, dat er niets gebeurd is in Esperantoland, dat eenvoudig te omschrijven is als een groep van verspreidwonende mensen die een deel van hun vrije tijd besteden aan Esperanto. Alhoewel in aantal *Esperantujo* niet groter is dan een middelgrote stad, ziet men er elk jaar honderden bijeenkomsten van uiteenlopende aard, zijn er enkele duizenden club(je)s en verenigingen actief, verschijnen er veel tijdschriften en boeken.

Minder massaal

Ondanks de instabiele toestand en een mogelijke boycot, besloot UEA haar congres in Tel-Aviv te houden. Het werd het kleinste UK van het laatste decennium, zelfs kleiner dan dat in Australië (1997). Helaas was er geen enkele deelnemer uit de Arabische landen, waar UEA een campagne tracht op gang te brengen, en het opflakkeren van het conflict in de regio na het congres zal wellicht snel doen vergeten, dat "strijders voor de vrede" dit jaar voor het eerst[1] in het Heilig Land hun congres hadden.

Kleiner dan gewoonlijk waren ook de congressen van TEJO (Hongkong) en SAT (Moskou), die minder deelnemers aantrokken dan, o.a. het spoorwegcongres in Boedapest, landelijke congressen in Brazilië, Japan en Litouwen, een jeugdfestival bij Venetië en beide bijeenkomsten rond de jaarwisseling in Duitsland.

Door de kleine omvang van die congressen kromp ook het ledenaantal van de organiserende verenigingen. Voor het eerst sinds 1986 daalde het aantal indivuele leden van UEA onder de 7000. Het ledenaantal van TEJO viel terug tot minder dan 700 en SAT rapporteerde over slechts 930 leden. Waarschijnlijk zullen in 2001 de congressen in landen met meer aantrekkingskracht (Kroatië, Frankrijk, Hongarije) het aantal deelnemers/leden weer doen toenemen. Toch moet de ledencrisis de verantwoordelijken in de verenigingen doen uitkijken naar een meer aangepaste interne politiek.

Het 4de Congres van de Europese Unie was dan weer wel een succes zowel wat betreft aantal deelnemers als de kwaliteit

het einde van een millennium

één jaar Esperanto-activiteit wereldwijd

– Esperanto blijft in Europa het meest verspreid.

Waarover gaat het debat?

Inderdaad, meer dan de helft van de leden van UEA en SAT woont in Europa. Hier vinden gewoonlijk hun congressen plaats. Andere internationale verenigingen, bijvoorbeeld OSIEK en LF-koop, organiseerden hun voornaamste activiteiten nog nooit buiten Europa. De activiteiten van ERA, EEU en verschillende onafhankelijke initiatieven (vooral de informatieve acties van Dafydd ap Fergus) zetten de vraag naar meer gecoördineerde acties in Europa op de agenda, onder meer naar het openen van een kantoor in Brussel. Waarschijnlijk zal, omwille van het Europees jaar van de talen (2001), "Esperanto in Europa" nog een tijdje het voornaamste discussiepunt in Esperantoland zijn.

Een ander veel besproken thema in 2000 was de evolutie en strategie van de Esperantogemeenschap, die zich moet aanpassen aan de snel veranderende wereld, om geen groepje rare fanatici te worden.

In Tel-Aviv werd een discussie gelanceerd over de nieuwe strategie van UEA, die de *Campagne 2000* zal opvolgen. Het project houdt nauwelijks rekening met het Berlijnse voorstel van Enderby om UEA om te vormen tot "een vereniging voor de mensenrechten" die Esperanto gebruikt en die als politiek heeft Esperanto meer dan nu te verspreiden via een pleidooi dat vooral gericht is op mensenrechten of, als het mag, op burgerlijke vrijheid.

Nu we het over mensenrechten hebben: de *Esperanto Civito*, op te richten in juni 2001, zal zich richten op de verdediging

van de rechten van de Esperantosprekers. Alhoewel precies de *Civito* geïnspireerd is door de ideeën van Rauma, vond het voornaamste eerbetoon aan het Manifest van Rauma (1980) plaats in Finland, het geboorteland van het Manifest, onder de vorm van een seminarie "20 jaren na Rauma" voorbereid door Jouko Lindstedt, één van de drie auteurs van het dokument, waarvan de inhoud tot vandaag stof tot discussie vormt.

44 jaren na de "Principes van Frostavallen", stelde UEA "Richtlijnen" samen voor informatie over Esperanto. In tegenstelling tot het vroegere document, bevat dit geen lijst van de voornaamste fouten in de informatie, noch geeft het raad over insignes en kleren, maar stelt het voor "het publiek bewust te maken van het bestaan van taalongelijkheid en van het bestaan van een wereldwijde, op voet van gelijkheid functionerende taalgemeenschap, waarin iedereen welkom is". Begint men afstand te nemen van de "tweede taal voor iedereen" en Esperanto eerder te zien als het communicatiemiddel binnen een kleine groep met een eigen traditie en eigen interesses?

Extern

Los van het antwoord op die vraag gaat UEA verder met zijn externe relaties, vooral onder niet-goevernementele organisaties. Ze was onder meer vertegenwoordigd in het Millenniumforum van NGO's, het Raadgevend Comité van de Unesco voor Taalkundige Verscheidenheid en Meertalige Opvoeding, het Congres van de Internationale Vereniging van Opvoeders voor Wereldvrede en in het colloquium "Cultuur van vrede: een actief begrip". De Europese Esperanto-Unie lanceerde een voorstel voor een constante conferentie over de taalproblemen in Europa. Esperantosprekers betoogden (mee) in de straten van Parijs en São Paulo.

Maar misschien waren de belangrijkste externe initiatieven wel de projecten *Indiĝenaj Dialogoj* en *Interkulturo* (waaraan al honderd klassen deelnemen) en de beweging voor Talenfestivals. Esperantogroepen voor de jeugd organiseren zo'n festivals om verschillende talen en hun culturen voor te stellen – uiteraard met nadruk op Esperanto.

Het culturele jaar

Hoewel de congressen van UEA, SAT en TEJO dit jaar nauwelijks succesvol konden worden genoemd, waren twee festivals van de Esperantocultuur in Frankrijk (KAFE) en Finland (KEF) dat wel. Vooral KEF 2000 oogste veel positieve bijval omwille van het uitmuntende muziek-, poëzie- en theater-programma en omwille van de geestdriftige sfeer. Net voor de festivals voltooide *Vinilkosmo* zijn project "Collectie 2000" (tien CD's met muziek voor/van jongeren). En een Moravische filharmonie bracht een Esperantosymfonie voor mezzosopraan en orkest van David Gaines.

Ook uitgevers blijven actief. Belangrijke vertalingen zagen het licht: "De blikken trommel" van Günter Grass, "Opstanding" van Lev Tolstoj, "De hobbit" van Tolkien, "Het schuim van de dagen" van Boris Vian. Bij de oorspronkelijke werken zijn *Surklife* van Sergo Elgo en *Neniu ajn papilio* van Trevor Steele (laureaat van de OSIEK-prijs voor een ander boek) te vermelden. Ook de Vlaamse Esperantobond slaagde er met *La Bato* in een waardevol boek op de markt te brengen.

Die zaken lijken bijna even gewoon als Wereldcongressen, maar men mag niet vergeten dat, in het tijdperk van "vinylplaten" er gewoonweg geen populaire muziek in Esperanto bestond en dat in de dertig jaren van 1950 tot 1979 minder dan 20 oorspronkelijk in Esperanto geschreven romans verschenen zijn.[2]

(wordt vervolgd)

1. In 1986 werd er al wel een Internationaal Jongeren Congres (IJK) georganiseerd. (red.)
2. Dat de situatie nu beter is heeft veel te maken met toegenomen technische mogelijkheden. Het wil niet zeggen dat auteurs en muzikanten vroeger minder actief zouden zijn geweest.

De top-tien van de best verkochte uitgaven van FEL (in 2000) ziet er als volg uit:

La ŝtona urbo:	**169**
La bato:	**127**
Internacie kuiri:	**119**
Kobo:	**105**
Nomoj:	**97**
Leksikaj ekskursoj 2:	**80**
Esperanto sen mitoj:	**77**
Simptomoj:	**67**
Subtekste:	**54**
Cecilja:	**48**

Daarvan zijn er 4 originele literatuur, 2 vertaalde werken van Vlaamse auteurs, 2 cursussen en 1 studie over het fenomeen Esperanto.

Ĉu vi ofte ekrajdas viajn altajn ĉevalojn?

Woordenboeken doorbladerend is mij opgevallen hoe creatief en vindingrijk het gebruik van woorden is wanneer ze in figuurlijke zin moeten begrepen worden. En natuurlijk hebben de taalgebruikers een rijke inspiratiebron gevonden in thema's die een belangrijke rol hebben gespeeld in onze cultuur. Dit heeft zijn neerslag gehad op het Esperanto, soms op gevaar af dat door de onachtzaamheid van esperantisten ook nationale idiomatische uitdrukkingen die niet zo duidelijk zijn voor anderstaligen, in onze neutrale internationale taal zouden opgenomen worden. Eén van zulke dankbare thema's is ...het paard! Vandaar onze onderstaande *leksika ekskurso*:

Ĉevalo, ĉevaleto

1) Er is een tijd geweest dat een stokpaard voor jongetjes een zeer geliefd speeltuig was. Dat was dan een *ĉevalbastono*. Zo'n stokpaard kan op den duur een echt stokpaardje worden. Van stokpaard naar stokpaardje had men kunnen verwachten: *ĉevalbastoneto*, maar dat is het juist niet geworden. Iemands stokpaardje is *ies amata ĉevaleto*! *Politiko estas lia amata ĉevaleto*: politiek is zijn stokpaardje.
Ĉevaleto estas ŝatokupo dum ĉevalbastono estas ludilo.

2) Een tweespan is een *duĉevala jungaĵo*, maar een *duĉevala motoro* is een 2 pk-motor, alias een *duĉevalpova motoro*.

3) Het Trojaans paard was ooit het houten *troja ĉevalo* maar wat is dat ook nu? Een middel om heimelijk een vijandig kamp binnen te dringen. *Troja ĉevalo estas rimedo por kaŝe enpenetri malamikan fortikaĵon* (PIV).

4) In de volgende Zamenhofse spreekwoorden speelt het paard metaforisch een rol. Hoe zijn ze te begrijpen?

a *Ĉevalo kuregas, azeno manĝas.*
b *Al ĉevalo don(ac)ita oni buŝon ne esploras.*
c *Selante ĉevalon, oni ĝin karesas.*
ĉ *Sur ĉeval' de najbaro la ŝarĝo ne pezas.*

a Vgl.: Paarden die de haver verdienen, krijgen ze niet. Lees: mensen die zich verdienstelijk hebben getoond worden niet beloond, en andere wel. *Homoj, kiuj montris sin meritplenaj, ne estas rekompencataj.*
b Men moet een geschonken paard niet in de bek zien. *La etiketo postulas, ke oni ne kritike ekzamenu donacon.*
c Seli: zadelen; la selo: het zadel. Met zachtheid is veel te verkrijgen. *Kun dolĉeco oni atingas multon.*
ĉ Andermans zaken ontziet men niet zozeer als zijn eigen zaken. Ook: werk dat anderen verrichten valt ons niet zo zwaar. *Aferojn de aliulo oni ne tiom respektas kiom siajn proprajn!*

5) Een figuurlijke uitdrukking heeft niet altijd een exacte tegenhanger in andere talen, b.v.
– Het beste paard struikelt wel eens: *Eĉ kiu plej bone pafas, tamen iam maltrafas*[z].
– Iemand over het paard tillen (al te zeer prijzen, waardoor hij er verwaand van wordt): *Trolaŭdi iun.*
– Op het verkeerde paard wedden. Bij Middelkoop: *Meti vetaĵon por la malbona ĉevalo* (veti wedden; *la vetaĵo* de inzet).

Fojno

6) Niet verwarren en correct uitspreken:
fojno: twee lettergrepen, hooi.
foino: drie lettergrepen, steenmarter.

7) Eén van de vele uitdrukkingen die slaan op nutteloos werk: *draŝi fojnon*[z]. Letterlijk: hooi dorsen, d.w.z. water naar de zee dragen, *labori vane*. Andere uitdrukkingen van Zamenhof:
Ĉerpi akvon per kribrilo (water scheppen met een zeef).
Bati venton ("de wind slaan"), enz. (zie *Proverbaro Esperanta*, La Laguna, 1961).

8) 'Men moet niet te veel hooi op zijn vork nemen' is een uitdrukking die in het Esperanto geen kans heeft gemaakt: *Kiu kaptas tro vaste, konservas malmulte*[z]. Zou *Ne prenu tro da fojno sur via forko* nog internationaal verstaanbaar zijn?

Rajdi

9) Letterlijk gebruikt: *rajdi sur ĉevalo, azeno, kamelo, biciklo.* Analoog hiermee: op iemands schouders rijden, *rajdi sur ies ŝultroj.* En paardjerijden is geworden: *genurajdi.*

10) Het bijwoord *rajde* betekent `schrijlings' of ook `al rijdend'. Schrijlings ergens op zitten:

sidi rajde sur io (*sur seĝo, sur bastono ktp*).

In de volksmond heet het dat onaangename zaken vaak plotseling komen, zonder waarschuwing, en dat ze maar langzaam wegtrekken, vanwaar de uitdrukking: Een ziekte, een ongeluk komt te paard maar gaat te voet. Esperanto:

Malfeliĉo, malsano venas rajde, foriras piede.

11) Het bijvoeglijk naamwoord *rajda* is ook gebruikelijk: een wedloop te paard is een *rajda vetkurado*. En wat is dan een *rajda statuo*? Een ruiterstandbeeld. *Araba rajda festo estas "fantasio"* (= in het Nederlands ...?).

12) Het beeld van een ruiter, fier op zijn paard zittend, roept ideeën op van eergevoel, trots, lichtgeraaktheid. Men zegt van iemand, dat hij `gauw op zijn paard(je) is', dat hij `op zijn paard klimt' (grote woorden gebruikt, in vuur geraakt, boos wordt):

Li ekrajdas siajn altajn ĉevalojn (PIV).

13) In Lepuil (*Grand dictionnaire français-espéranto*) vond ik ook: (*firmabride*) *rajdi siajn principojn*, waarschijnlijk onder invloed van het Franse `*être à cheval sur ses principes*'. De uitdrukking betekent `streng aan zijn beginselen vasthouden, een man van beginselen zijn, niet van zijn principes afwijken'.

Persoonlijk zou ik in de laatste twee uitdrukkingen liever *pri*rajdi siajn ĉevalojn, siajn principojn zeggen want *rajdi* is een onovergankelijk werkwoord.

14) Ruiters vindt men ook op apparaten zoals b v. op een radiotoestel, dat zijn dan ook `lopers, schuivers':

La rajdanto de la radioaparato. la glitpeco de aparato, vgl. *(tajp)montrilo sur ekrano.*

15) Een paar spreekwoorden van Zamenhof met het werkwoord (*ek*)*rajdi*:

> a *Ne volis ekrajdi sur ĉevalo, ekrajdis sur azeno.*
> b *Rajdi sur ĉevalo oni ne lernas sen falo.*

a Zelfs een paard was niet goed genoeg voor hem, hij was ambitieus, maar hij moest een toontje lager zingen. *Li havis grandan ambicion sed devis kontentiĝi pri malpli.*

b Iets leren gebeurt altijd met vallen en opstaan.

Opgave 1: Ĉevalo

Vertaal (de nummers verwijzen naar de alinea's waar het antwoord te vinden is).

a Opa is uren bezig met het kind: hij laat het eerst op zijn schouders rijden, dan laat hij het paardjerijden (9).

b De spreekwoorden van Zamenhof zijn echt zijn stokpaardje (1).

c Hij was zeer ambitieus maar hij moest zich met minder tevreden stellen.(15)

ĉ Een goed middel om heimelijk het vijandelijk kamp binnen te dringen (3).

d Je kan nog zo goed schieten, ooit mis je toch het doel (5).

e Eet een steenmarter ook hooi? (6).

Opgave 2: Ĉevalo

– *Kio estas la diferenco inter `ĉevalbastono' kaj `ĉevaleto'?* (1)

– *Kio estas la rilato inter ĉevalo kaj motoro?* (2)

– *Klarigu kio estas `Troja ĉevalo'!* (3)

– *Per kiu proverbo vi dirus,*
ke meritoj ne ĉiam estas rekompencataj? (4a),
ke oni afable akceptu donacojn? (4b),
kiel oni selu ĉevalon sen risko pri piedbato? (4c),
ke laboro farita de aliulo ne estas peza al ni? (4ĉ).
ke malbono aperas rapide kaj malaperas malrapide? (10),
ke iu havis grandan ambicion sed devis kontentiĝi pri malpli? (15)

– *Per kiu esprimo vi dirus, ke vi erare esperis multon de iu?* (5),
ke iu estas tre kolera? (12),
ke vi vane laboris, aludante fojnon, venton aŭ akvon? (7)

– *Citu 10 aferojn, sur kiuj oni povas rajdi!* (9)

Interludo 1: Woorden met *kon-* (3)
Vul in volgens het model
a kon + cursus = kon+ kurso = wedstrijd
b kon + vertrouwen = kon+ ? = ?
c kon + front maken = kon+ ? = ?
ĉ kon + hol = kon+ ? = ?
d kon + van, uit krijt = kon+ ? = ?
e kon + sonant = kon+ ? = ?
f kon + vedergras = kon+ ? = ?
g kon + som = kon+ ? = ?
ĝ kon + tederheid = kon+ ? = ?
h kon + testen, toetsen = kon+ ? = ?

MOOIE WOORDFAMILIES:
Het geval *KRIBRI*

Kribri = zeven, ziften; *kribrilo* = zeef.

Kribri gaat terug op een Latijns woord, *cribrare*, afgeleid van **cribrum**, `de zeef'. Het Latijn zelf gaat op zijn beurt terug op een Indo-europese stam ***kri-** `zeven', die men terugvindt, met een toegevoegde -n-, in Grieks **krînô**, `ik scheid, onderscheid, kies', in Latijn **cerno**, `ik (onder)scheid, zeef' en ook in Germaanse talen (b.v. Gotisch **hrains**, `rein', Nederlands rein, `gezeefd, dus zuiver, vrij van vuil'). De Indo-europese stam *kri- nam echter in het Latijn veel verschillende vormen aan, waardoor de verwantschap soms niet zo direct opvalt.
We zagen reeds `cribare' en `cernere'. Dat de stam *kri- evolueerde tot cer- is niet verwonderlijk, het gaat hier eenvoudig om de verplaatsing van de -r-, zoals in Nederlands drie / derde, vriezen / vorst en zo meer. Deze stam cer- vinden we terug in het Esperanto woord *koncerni* (Latijn concernere = vermengen).
De "hoofdtijden" van cernere zijn: cernere, creui, **cretum**. Deze laatste vorm komt voor in Esperanto *dekreto* (met een belangrijke verschuiving van de betekenis!), *diskreta* (afgescheiden, afgezonderd), *sekreto* `geheim' (idee van afzondering). Hiervan natuurlijk ook *sekretario*, vroeger een geheimschrijver en ook het woord *sekrecio*, afscheiding van vocht, (*sekrecii*, vocht afscheiden).
Nog een andere vorm van diezelfde stam *kri- vindt men in het Latijn **crimen**, genitief criminis, oorspronkelijk een gerechtelijk besluit, Esperanto *krimo* (misdaad) en afgeleiden. Hiertoe behoort ook *diskriminacio* (Latijn discriminare = scheiden). Een variant van de stam krim- was krem-. Van excernere, `zeven, afscheiden' komt Latijn excrementum, Esperanto *ekskremento*, `uitwerpsel'.
Een oud verleden deelwoord van cernere, **certus**, betekende `zeker' (na het `ziften' krijgt men zekerheid!). De stam cert- leverde woorden op waarvan twee in het Esperanto bestaan: *certe*, (*certa* enz.) en *koncerto* (Latijn concertare = wedijveren).
De stam van het Oudgriekse krinein, kri(n)-, kreeg in sommige afgeleide woorden de vorm kris- of krit-. De eerste vinden we terug in Esperanto *krizo*, de tweede in *kritiko* (betekenisontwikkeling: scheiden, onder-scheiden, beoordelen), in *kriterio* (Latijn en Nederlands `criterium') en in *hipokrita* (huichelachtig, Oudgrieks hupokritês = droomuitlegger, waarzegger en dan toneelspeler, huichelaar!). De 14 hier besproken Esperanto woorden zijn dus alle broers en neven onder mekaar!

Meer over Esperanto-etymologie vind je in *Etimologia vortaro*, vier delen (A-D, E-J, K-M, N-R). Het vijfde deel is in voorbereiding.

Interludo 2: Kri- en kre-woorden

Vertaal en zoek in reeks 2 de woordjes die het best bij de woordjes van reeks 1 passen.

a *kribri* – b *kriĉi* – c *krifo* – ĉ *kriko* – d *krimo* – e *kringo* – f *krino* – g *kripo* – ĝ *kriso* – h *krizo* – ĥ *kredo* – i *kreko* – j *kremo* – ĵ *kreno* – k *krepo* – l *kreso* – m *kreto* – n *krevo*

1 *ungego* – 2 *aŭto* – 3 *manĝujo* – 4 *ĉevalo* – 5 *elekti* – 6 *problemo* – 7 *akcipitro* – 8 *ponardo* – 9 *kuko* – 10 *mortigo* – 11 *kafo* – 12 *pneŭ(matik)o* – 13 *legomo* – 14 *dio* – 15 *tabulo* – 16 *golfo* – 17 *ŝtofo* – 18 *legomo*

VERTAALOEFENING

Uit *Wiet Van Broeckhoven* ***"Kannibaal bestelt ober"***.

Administratie.

a) Besluit van een vergadering: Ik vrees dat we het over geen één punt met elkaar eens zijn.
Reactie van een deelnemer: Daar ben ik niet mee eens.
b) Wij ambtenaren hebben een slechte reputatie. Vanaf morgen moet iedereen klokslag negen uur op kantoor zijn.
Reactie: Bedoel je de eerste slag van negen uur of de laatste?
c) Beheers je steno?
Ja, maar ik vind dat overbodig omdat ik in gewoon schrift sneller schrijf.
ĉ) Mijn sekretaresse is vreselijk, maar we kunnen haar niet vervangen. Zij is de enige die begrijpt hoe ze alle papieren heeft gerangschikt.

Advertenties.

d) Verdachte advertentie: Weduwe verkoopt volledig intact skelet.
e) Ik ben knap, intelligent, lief en een harde werker. Kortom, perfect. Ik zoek een vrouw die voldoende humor heeft om dit soort idiote advertenties met een glimlach op te nemen.
f) Gevraagd: een duizendtal figuranten voor de film `Adam en Eva'.
g) Stond geschreven boven een klachtenbus: De klachtenbus wordt dagelijks om vijf uur door de schoonmaakster geledigd.

Auto.

ĝ) Gebarentaal van automobilisten: Bij een snelheid van 80 km per uur in je auto opstaan en je hoofd stoten, betekent: ik heb een brandende sigaret op mijn broek laten vallen.
h) Automobilist in een telefooncel langs de weg: Goeiendag, kun je nagaan waar dit gesprek vandaan komt, dan weet ik tenminste waar ik ben.

Baas.

ĥ) Een nieuwe directeur is er altijd van overtuigd dat hij een onbekwame voorganger vervangt en dat hijzelf later vervangen zal worden door een politieke gunsteling.
i) Papiertje op de kantoordeur van een directeur: `Ben binnen een uurtje terug'. Toen hij terugkwam stond er bijgeschreven: `Waarom?'
j) Een baas is iemand die stipt op tijd op het werk is om vast te stellen wie dat niet is.

ANTWOORDEN EN UITWERKINGEN

Opgave 1: *Ĉevalo*

a - *Avo okupiĝas dum horoj pri la infano: unue li lasas ĝin rajdi sur siaj ŝultroj, poste li lasas ĝin genurajdi.*

b - *La proverboj de Z. estas vere lia ĉevaleto.*

c - *Li estis tre ambicia, sed li devis kontentiĝi pri malpli.*

ĉ - *Bona rimedo por kaŝe enpenetri la malamikan kampon.*

d - *Kiom bone vi povas (kapablas) pafi, iam vi tamen maltrafos la celon.*

e - *Ĉu foino manĝas ankaŭ fojnon?*

Interludo 1: Woorden met kon- (3)

a *kon* + cursus = *kon* + *kurso* = wedstrijd
b *kon* + vertrouwen = *kon* + *fidi* = toevertrouwen
c *kon* + front maken = *kon* + *fronti* = confronteren
ĉ *kon* + hol = *kon* + *kava* = concaaf
d *kon* + van, uit krijt = *kon* + *kreta* = concreet
e *kon* + sonant = *kon* + *sonanto* = consonant
f *kon* + vedergras = *kon* + *stipo* = constipatie
g *kon* + som = *kon* + *sumo* = consumptie
ĝ *kon* + tederheid = *kon* + *tenero* = container
h *kon* + testen, toetsen = *kon*+ *testi* = betwisten

Interludo 2: Kri- en kre-woorden

a	*kribri* ziften	1	*ungego* klauw
b	*kriĉi* krijsen	2	*aŭto* auto
c	*krifo* klauw	3	*manĝujo* voederbak
ĉ	*kriko* krik	4	*ĉevalo* paard
d	*krimo* misdaad	5	*elekti* kiezen
e	*kringo* kransje (koekje)	6	*problemo* probleem
f	*krino* paardehaar	7	*akcipitro* havik
g	*kripo* krib	8	*ponardo* dolk
ĝ	*kriso* kris	9	*kuko* koek
h	*krizo* crisis	10	*mortigo* het doden
ĥ	*kredo* geloof	11	*kafo* koffie
i	*kreko* kreek	12	*pneŭ(matik)o* band
j	*kremo* room	13	*legomo* groente
ĵ	*kreno* mierik	14	*dio* god
k	*krepo* crêpe	15	*tabulo* bord
l	*kreso* sterrekers	16	*golfo* golf
m	*kreto* krijt	17	*ŝtofo* stof
n	*krevo* barst	18	*legomo* groente

kri-: a5 b7 c1 ĉ2 d10 e9 f4 g3 ĝ8 h6
kre-: ĥ14 i16 j11 ĵ18 k17 l13 m15 n12

Vertaalvoorbeeld: *Een avond uit*

(Uit Gerard Reve *"De avonden"*)

Vespera eliro

Li eliris el la koridoro, surmetis sian mantelon kaj kriis, kun la tenilo de la pordo al la ŝtuparo en la mano (enmane): "Mi iras! (Jen mi iras) Ĝis vespere!" El la ĉambro li aŭdis nekompreneblan respondon. (Sur la ŝtuparo) li rapidis malsupren kaj trote malaperis ĉirkaŭ la (strat)angulo.

Post ne pli ol kvaronhoro li atingis la loĝejon de Jaap Elderer. Tiu ĉi ankoraŭ sidis ĉe tablo. "Ĉu vi volas iom da pudingo?", demandis Joosje.

"Bongustan peceton da pudingo, Fritsje," diris Jaap. "Ne, dankon", diris Frits, mi ĵus manĝis. Eble mi iomete fruas, ĉu? Mi trovas, ke (Laŭ mi, Mia-opinie,) estas iom malvarme ĉi tie."

"Ni lasas la fornon estingiĝi," diris Jaap. "tio estas aranĝo pro ŝparemo. Sed tiam la pordo estu fermita (oni fermu la pordon)."

Li ekstaris (stariĝis) kaj per piedbato (piedbate) fermis la malfermetitan pordon. "Kara", li diris al Joosje, "egale ĉu vi envenas kun jen tio jen alio, demetu ĝin unu sekundon kaj fermu la pordon. Trablovo estas vento endome." "Trablovo estas vento endome," li ripetis, turniĝante al Frits, "ĉu veras aŭ ne?" "Jes", ĉi tiu respondis, "trablovo estas vento endome. Vi pravas. sed la difino ne estas inversigebla. Tio estas malbona signo. Mi volas diri: vento endome ne nepre estas trablovo."

"Tion mi ne kredas", diris Jaap, forŝovante de si la malplenan teleron, "vi denove prezentas la aferon tro precize (strikte, rigore). Kio alia povus esti endoma vento se ne trablovo? (Kio alia ol trablovo...?)"

"Imagu," diris Frits, "ke ĉambro havas bone fermitajn pordojn kaj fenestrojn. Sed iu aeruma krado (aerumkrado) estas malfermita. Tra ĝi envenas (enblovas) de temp' al tempo ekblovo, pro kiu papero flugetas de la tablo. Ventopuŝoj. Sed tio ne estas trablovo. Aŭ ĉe malfermita fenestro. La vento lude enblovas sed tio ne estas trablovo. Kaj tamen efektive vento en la domo." "Vi pravas," diris Jaap, "mi konsentas. Ĉu vi scias kio estas trablovo? Trablovo estas vento tra la domo." "Tio estas pli bona," diris Frits. "Je la kioma (horo) ni ekiros (foriros)?" "Post duonhoro", respondis Jaap.

Stuur de uitwerking van opgaven, vragen en/of opmerkingen uitsluitend en rechtstreeks aan de redacteur van de rubriek:
Emiel Van Damme
Albert-I-straat 44,
B-1703 Schepdaal.

Vroeger gebeurde het wel eens dat er onderwerpen besproken werden die niet voor "kleine oortjes" – zoals dat toen zo beeldig werd uitgedrukt – bestemd waren. In zo'n geval gebeurde het dan wel dat mijn ouders hun conversatie voortzetten in het Frans. Nu kinderen wereldwijzer geworden zijn, minder betutteld worden en met alles moeten mogen meepraten, verdwijnt die praktijk uit de opvoeding. Maar niet overal hebben "de kleintjes" – hier in de betekenis van "minderheden" – dezelfde maatschappelijke evolutie doorgemaakt. De revolutie die met succes in de opvoeding heeft plaatsgevonden, heeft niet dezelfde hoge toppen geschoren waar het de emancipatie van andere minderheden betreft. Het geldt a fortiori voor taalminderheden. Dat blijkt uit een studie, uitgevoerd in opdracht van de Europese Unie. Roland Rotsaert vatte de studie voor ons tijdschrift samen. Geïnteresseerden kunnen de volledige tekst vinden op het Internet: www.europarl.eu.int. (Een uitprint is ook ter beschikking in de bibliotheek van de Vlaamse Esperantobond.)

In opdracht van het Europees Parlement werd een studie gemaakt over de evolutie van het taalgebruik op het Internet en over de mogelijkheden die machinevertaling zou kunnen bieden.

De conclusie is dat het Engels zijn allesoverheersende rol aan het verliezen is. Het overwicht van het Engels, als taal van de gebruiker en als taal van de aangeboden informatie, is aan het verdwijnen. Duidelijk blijkt dat zelfs mensen die behoorlijk tot goed het Engels beheersen, er de voorkeur aan geven informatie op het Internet in hun eigen taal te raadplegen. In plaats van een monopolie dreigt er echter een oligopolie te komen: vijf of zes talen die op wereldniveau een volwaardig Internetaanbod zullen hebben, en de rest die grotendeels in de kou zal blijven staan, omdat de middelen ontbreken om de informatie te vertalen.

De auteurs suggereren aan het Europees Parlement om aandacht te besteden aan de bedreigde groepen binnen Europa. Daarin zitten ook enkele onverwachte talen:

– Op de eerste plaats zijn er de kleine EU-talen, die nu al vaak uit de boot vallen, alhoewel ze officieel erkend zijn: Nederlands, Deens..., en na de uitbreiding ook Hongaars, Slovaaks, Tsjechisch...
– Vervolgens zijn er de talen die enkel op het niveau van de lidstaten erkend zijn: Fries, Catalaans, Luxemburgs...
– Tenslotte een vergeten groep: de talen van de immigranten. Hierbij denken de auteurs niet op de eerste plaats aan Turks of Arabisch (want die hebben een voldoende sterke achterban), maar aan de talen die in hun eigen gebied al min of meer verdrukt of verwaarloosd zijn (en mede daardoor voor immigranten zorgen): Berbers, Koerdisch, zigeunertalen.

Niet voor kleintjes

Taalverscheidenheid op het Internet

Machinevertaling (o.m. UNL, besproken in *Monato*, april 2000) zou een belangrijke rol kunnen spelen om de achtergestelde talen toch te geven waar ze recht op hebben, al wordt toegegeven dat men hiermee al een halve eeuw bezig is en dat de resultaten nog altijd ver van perfect zijn. De studie werd bovendien geschreven voor de crisis die eind 2000 de technologiesector in het algemeen, en een Vlaams taaltechnologiebedrijf in het bijzonder, getroffen heeft.

Het document biedt in bijlage een uitgebreid overzicht van projecten en publikaties in verband met machinevertaling.

Linguistic diversity on the Internet: assessment of the contribution of machine translation, Europees Parlement, Luxemburg, 2000. (Te vinden met de zoekmachine op www.europarl.eu.int; meerdere html-bestanden, samen ongeveer 300 kb).

gastprofessor

Esperanto als voertuig in een andere wereld

Pas terug van het meest fascinerende avontuur van zijn leven brengt Petro De Smedt verslag uit over hoe het Esperanto voor hem voertuig werd in een andere wereld. Van 10 november tot 14 december gaf hij Esperantocursussen aan studenten in Tadzjikistan. Nog vol over zijn ervaringen vraagt hij zich af: "Waarom moeten we naar Mars als we hier al een totaal andere wereld kunnen vinden? Wees er maar zeker van dat dit het avontuur van mijn leven is! En ik ben blij dat ik het kon beleven tussen de lokale mensen, niet als een toerist in een duur hotel, met w.c." Hieronder volgen enkele fragmenten van zijn meeslepend verhaal, opgetekend door Ivo Durwael.

Het begint met een toeval: in mei leest Petro in een aankondiging in *Heroldo de Esperanto* dat ene Firdaus uit Tadzjikistan op zoek is naar een Esperantoleraar om les te geven aan universiteiten. Veel kan Firdaus niet beloven: enkel zorgen voor het verblijf. Voor de reiskosten zal Petro zelf opdraaien! Maar omdat Petro al gauw merkt hoe beperkt de mogelijkheden er zijn, neemt hij voor alle zekerheid nog 8 kg extra materiaal mee, woordenboeken Russisch/Esperanto, de snelcursus van William Auld, *La Verda Koro* van Baghy, *Karlo* van Privat en kopieën van lesmateriaal.

Op 1 november vertrekt hij via Moskou naar Samara, een Russische stad, nog net in Europa. Meteen rijst er een ernstig probleem: het vliegtuig naar Doesjambe, hoofdstad van Tadzjikistan, dat hij geboekt heeft, blijkt op die datum nog niet te vliegen. De eerste vlucht is pas voor de volgende week gepland. (Foutje van het reisbureau!) Petro krijgt wel gratis volpension in het luchthavenhotel, in een desolaat gebied op 60 km van de stad. Op foto's ziet het hotel er aanvaardbaar uit, maar de realiteit is anders. Het gebouw is erg verwaarloosd met schimmel op de muren en de zoldering.

Samara, gevel van huis in typische plaatselijke bouwstijl. Veel huizen hebben te lijden onder verwaarlozing of juister gebrek aan mogelijkheden om ze goed te onderhouden.

Petro gebruikt die verplichte week acclimatisatie om de stad, het Volgastrand en de omliggende dorpen te verkennen. Dat blijkt geen verloren tijd en het helpt de overgang naar het leven in Tadzjikistan te verzachten: de huizen hebben in een halve eeuw vast geen verf gezien, ramen en hout van de gevels zijn dikwijls stuk. Alles ademt armoede uit.

Petro schaaft intussen ook zijn kennis van het Russisch bij. Hij ontmoet er echter ook een dame,die vloeiend Engels spreekt. Zij tracht hem ervan te overtuigen om 6 weken in Samara te blijven. Haar familie zal wel zorgen voor opvang, want "de Tadzjieken zijn wilden" herhaalt ze voortdurend, alhoewel ze nooit een Tadzjiek ontmoet heeft!

Maar Petro heeft een taak en na een week vertrekt hij. Pas als hij op het vliegtuig zit, realiseert hij zich dat men op de luchthaven het 2de deel van zijn reisvisum heeft afgenomen. Gelukkig heeft hij nog een kopie. Natuurlijk veroorzaakt dat grote problemen in Doesjambe! Uiteindelijk wordt hem een diplomatieke status toegekend, zodat hij toch het land in mag. Dat voor de administratieve kant van de zaak, maar dan volgt nog het gevecht om zijn bagage vast te krijgen.

En dan begint de kennismaking met een nieuwe wereld. "Wat wij thuis weggooien, is hier de hoofdschotel. Mijn gastheer kan aardappelen zo dun schillen dat geen duizendste verloren gaat". Petro wordt gedurende anderhalve maand noodgedwongen vegetariër, want de Tadzjieken kunnen haast nooit vlees kopen. Een gepensioneerde moet het meestal doen met ongeveer 1 $ per maand, maar er zijn er ook die het met een halve dollar moeten zien te rooien. Een geneesheer-specialist, waar Petro te gast was, vertelde dat hij 7 $ per maand verdient. Zijn

vrouw werkt ook. Maar dan nog gaan de kinderen groenten verkopen op de markt. Trouwens iedereen sjachert wat. Overal zie je volwassenen en kinderen met een oude kinderwagen zeulen om op straat iets te verkopen. Het verbaast Petro dan ook niet als hij op een dag een vrouwelijke professor een rotte appel van de straat ziet oprapen en in haar tas stoppen.

Met de watervoorziening is het droevig gesteld. Af en toe komt er koud water uit de kraan. Het zit vol slijk, dat gelukkig bezinkt. Iedere woning staat vol potten en teilen met een voorraad water. In het huis waar Petro te gast is, doet de warmwaterleiding – het warm water komt niet van individuele verwarmingstoestellen, maar van een centrale – het al acht jaar niet meer. Gedurende zijn ganse verblijf is Petro er éénmaal in geslaagd een bad te nemen, in het appartement van een dame die vermoedelijk een buitengewoon inkomen had. Gelukkig is er wel altijd gas en vermits er geen gasmeters zijn branden de gaskachels dan ook constant. Lucifers zijn immers zeldzaam. Het water wordt altijd gekookt alvorens het wordt gebruikt. Zo moet hij zich daarover tenminste toch geen zorgen maken.

In de gang van een appartementsblok hangt een doordringende gasreuk. "Och, dat blok is onbewoond. We kunnen er niet binnen..." En dus gebeurt er niets (?!) ... voorlopig toch niet.

Is er gas in overvloed, de elektriciteit valt dan weer wel geregeld uit zodat je 's avonds zonder licht zit. Je kan niet alles hebben in het leven.

De kledij van de mensen is folkloristisch, maar de kleren lijken wel tientallen jaren oud. Wie in Tadzjikistan wil leven mag geen schrik hebben van ongedierte. Kakkerlakken en andere beestjes zijn permanente gasten in huis. Het moeilijkste voor ons is misschien wel het gebrek aan papier. Wie naar het toilet wil moet een steentje gebruiken...

Op 10 november wil Petro aan het werk in de universiteit. Nu ja, om een beetje een indruk te geven: de universitaire campus heeft meer weg van een vervallen fabriekshal met klassen in "Conscience"-stijl. Op de borden valt haast niet te schrijven. Papier en schrijfgerief is ongelooflijk duur: de studenten kunnen dus geen notities maken. De temperatuur in de lokalen bedraagt ongeveer 12°, maar er is geen verwarming en dus houdt iedereen zijn jas aan en zijn muts op. Gelukkig zijn de temperaturen overdag nog matig. Alleen in de Slavianska Universiteit voor Russen, duidelijk rijker dan de andere twee, beschikt men over een computer. Toch kan er gemaild worden, nl. in een Amerikaanse instelling, die opgericht werd door giften van een Tadzjiek, rijk geworden in het westen. Maar dat betekent wel dat elke dag rijen mensen staan aan te schuiven om een bericht te kunnen verzenden. Voor hen is het daarenboven ook vrij duur.

De cursus waarvoor Petro is uitgenodigd, blijkt slecht georganiseerd. De eerste dag stapt hij samen met Firdaus naar twee universiteiten: zomaar de collegezaal binnenlopen, zonder afspraak, en vragen aan de prof of Petro een uiteenzetting mag houden. (wordt vervolgd)

Vrijgezellen en meesters

Ik had een oude tante – een nicht van mijn grootmoeder eigenlijk – die er trots op was dat haar neef "professor" was. Zij had de eerste wereldoorlog nog meegemaakt en professor was voor haar iets... Maar eigenlijk ging het over iemand die lesgaf in het secundair onderwijs, een leraar dus.

Ik herinner me ook dat onze onderwijzer in de lagere school zei dat we niet "meester" mochten zeggen, want dat advocaten dat woord als hun titel hadden gereserveerd.

Ook in het Esperanto lees je dat soms. Prof-ro voor de naam van iemand. Ik vraag me dan altijd af, gaat het nu om een leraar (equivalent van het Franse professeur), of om een hoogleraar? Niet dat het er echt zoveel toe doet, zou ik denken. Wie er achter de titel zit, dat is belangrijk.

Maar, hierin zou ik mij kunnen vergissen. Want op dinsdag 30 januari hoorde ik op de radio het bericht dat de licentiaatsopleiding zou worden hervormd. Ik was wel even verwonderd, maar wat blijkt? Eigenlijk gaat vooral om de titelvoering. Het zou niet meer licentiaat zijn, maar "Master". (Een kandidaat zou dan een "bachelor" worden.) Je zou denken dat als men over hervormingen spreekt, men de inhoud en de methode van onderwijzen zou aanpakken... maar neen, de naam die aan een diploma hangt... Want in een internationale wereld breek je niet door met kwaliteit, maar met titels... in de internationale taal!

gvd

Quo vadis – Kien vi?

2001

2001

Poëziefestival

Op zaterdag 24 maart heeft in het Cultureel Centrum van Strombeek een "Poëziefestival" plaats waar gemiddeld zo'n 400 mensen op afkomen. Dit jaar heeft organisator Slagmulders – die zelf net begonnen is Esperanto te leren – ook Esperantopoëzie op de affiche gezet. Eén onderdeel is heeft immers als titel "Dichters uit den vreemde". Daaronder past het Esperanto uitstekend. De gedichten zullen worden voorgebracht in hun oorspronkelijke taal, er wordt een vertaling in het Nederlands op groot scherm voorzien.

Er is ook Esperantopoëzie van eigen bodem. Gilberte Aerts en Pierre Scharlaecken, beiden van de cursus in Londerzeel, brengen een eigen gedicht; Petro De Smedt brengt o.a. "Avondliedeken" (van Alice Nahon in een vertaling van Tyneverum). Tijdens de voorbije Dag van de poëzie in Vlaanderen, haalde Alice Nahon de top drie van de meest gewaardeerde (of gekende) dichters.

Ook FEL zal aanwezig met een stand met infomateriaal en literatuur. Toegangsprijs: 250 BEF.

Kasteelvakantie

Na een periode van drie jaar dat het Kasteel van Grésillon noodgedwongen moest sluiten om grote veranderingswerken uit te voeren en zo te beantwoorden aan de veiligheidsnormen, kan het nu weer gasten ontvangen. Die heropening gebeurt tijdens de komende Paasvakantie. De kasteelbeheerders organiseren een Internationale Kinderontmoeting. De happening richt zich tot kinderen tussen 6 en 15 jaar, vergezeld van ouders of leerkracht. Per groep tot acht kinderen, zou minstens 1 volwassen begeleider moeten zijn.

Op het programma zijn volgende punten voorzien:

- in de voormiddag: taalcursus om de taalbeheersing te verbeteren. De bedoeling is dat op een ludieke manier aan te pakken met zang, spellen, knutselen en koken...
- in de namiddag: uitstapjes, natuurwandelingen, sport en spel.
- 's avonds: liedjes en sketches, dans, film en dia's, enz.

De hele week (vol pension) kost aan de deelnemers EUR 122 (= 4921 BEF). Voorzie eventueel wat zakgeld voor extra toegangsgelden of kleine uitgaven.

Inschrijvingen:
Elisabeth Barbay,
25 allée Gabriel Fauré,
F-93140 Bondy, Frankrijk.
Tel.: 00 33 1 48 47 23 87.
E-adres: eliz.barbay@wanadoo.fr.

Kalender voor Vlaanderen en nabije streken

Hou wat dagen vrij op je agenda om deel te nemen aan volgende evenementen:

- **Vlaamse Ardennendag (Kortrijkse groep) zondag 29 april**
- **wandelzoektocht in Destelbergen (Gentse groep) zaterdag 2 juni**
- **picnic (APE) (zondag 30 juni)**
- **gezinsfietsuitstap (Antwerpse groep) (zondag 30 juni)**

Nadere gegevens voor zover reeds bekend vind je in de clubpagina's of kan je krijgen bij de organisatoren.

Naar Oslo?

UEA kandidaat voor de Nobelprijs voor de Vrede

De Esperanto Wereldvereniging (UEA) met hoofdzetel in Rotterdam, maar leden in heel de wereld, is voorgedragen als kandidaat voor de Nobelprijs voor de Vrede. Volgens voorlopig niet-bevestigde berichten werd UEA voorgedragen door regerings- en/of parlementsleden uit Frankrijk, Zuid-Korea, Kroatië en Litouwen en door universiteitsprofessoren uit Tsjechië, Spanje, Zuid-Korea, Kroatië en de Verenigde Staten.

35 Belgen naar Zagreb

De inschrijvingen voor het Esperanto Wereldcongres in Zagreb (Kroatië) stromen langzaamaan binnen. Reeds meer dan 1000 deelnemers hebben zich aangemeld onder hen reeds 35 Belgen. Heb jij nog niet beslist, dan kan dit bericht je misschien over de streep trekken.

Tijdens het congres in Genève stelde de heer Carles voor om Esperantoconsuls te installeren in alle steden. Daarna stelde een andere Fransman, de heer Rousseau, leraar in Bourg, voor om Esperantokantoren te openen. Dat zou een keuze van winkels zijn waar Esperantokenners terecht zouden kunnen om correspondentie op te halen, affiches uit te hangen, de adressen bekend te maken van consuls en zelfs van vertalers van zakenbrieven.

In Genève werd in 1906 de krant *Esperanto-journal* gesticht. Na het congres werd die door Hector Hodler overgenomen met de bedoeling er het Esperanto-orgaan van te maken. Het doel was het praktische gebruik van het Esperanto aan te moedigen en te vergemakkelijken. In elk nummer – toen nog tweemaandelijks – verschenen keurig gerangschikte adreslijsten van nieuwe consuls en Esperantokantoren en ook interessante artikels over het nut van de hulptaal voor wetenschap, techniek, toerisme, handel enz. Weldra werd het tijdschrift het orgaan van de nieuw opgerichte vakverenigingen. Met veel talent en vasthoudende methodiek redigeerde Hector Hodler het tijdschrift en leidde hij die nieuwe richting van de beweging. Hij was nauwelijks 19 en had maar net zijn middelbare opleiding afgerond voor het congres van Cambridge (het 3de wereldcongres). Hij was gesloten, gesteld op zijn onafhankelijkheid en autoritair vasthoudend. Hij gaf zich volledig voor de zelfgekozen opdracht en verkoos arm te leven liever dan de zaak op te geven.

Hodler opiniis, ke neniu rajtas el ekstere trudi teoriaĵojn al uzantoj de la lingvo, sed, ke oni povus ekzameni kelkajn el la konsiloj de la Delegacia Komitato kaj riĉigi la teknikan lingvon per novaj sufiksoj kaj utilaj reguloj ilin provante per uzado kaj nenion tuŝante la akceptitan fundamenton de la komuna lingvo.

Toen in november 1907 de crisis uitbrak, stelde Hector Hodler dat niemand het recht had om van buitenaf theoretische gronden aan de gebruikers van de taal op te dringen, maar men kon wel enkele van de voorstellen van het Comité van afgevaardigden onderzoeken en de technische taal verrijken met nieuwe achtervoegsels en nuttige regels. Die zouden aan de praktijk moeten worden getoetst en zouden op geen enkele wijze het algemeen aanvaarde fundament (*La Fundamento*) geweld mogen aandoen. Hij raakte zeer onder de indruk van het conflict

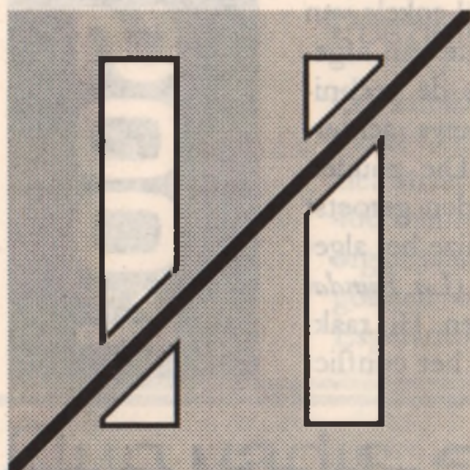
Schaakspel

pionnen uitzetten

aangaande de bevoegdheid van de Afvaardiging, het Taalcomité, Zamenhof en het Congres, en over de onzekerheid aangaande de vraag wie eigenlijk wettelijk de gebruikers van het Esperanto vertegenwoordigde: Het in Boulogne verkozen taalcomité, of het congres, waaraan nochtans enkel kon deelnemen wie de mogelijkheid had erheen te reizen.

Dus stelde hij voor om een effectieve vertegenwoordiging van de Esperantogebruikers op te richten. Samen met Rousseau en enkele anderen verspreidde hij een rondzendbrief aan de groepen met het voorstel een internationale organisatie op te richten. Die zou niets afschaffen: noch het Taalcomité, noch de congressen, noch het Hoofdkantoor in Parijs, maar zou aan elk van die instellingen een reglementair mandaat geven volgens een democratisch systeem. In maart 1908 traden meer dan 100 groepen die idee bij en zij kozen een afvaardiging. Op dat moment was het probleem van de hervormingen reeds officieel verworpen door de weigering van het Taalcomité en door het uiteenvallen van het Comité van afgevaardigden. Maar het was dringend nodig om de wonden, geslagen door de theoretische disputen, te helen en de Esperantogebruikers te interesseren voor de beste manier om hun taal te laten groeien. Dat kon enkel door het nuttige gebruik ervan te bevorderen.

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax.: (03) 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

Schröder en Poetin

"Dat is een man die Duitsland zeer goed kent en uitstekend Duits spreekt. Communicatie met hem is mogelijk op een ontspannen, informele manier, gemakkelijker dan wanneer men een tolk nodig heeft."

(Duitse bondskanselier Schröder over de Russische president Poetin, *Der Spiegel*, 49/2000)

Bijbel in vereenvoudigd Frans

Er werd een simpele bijbelvertaling gemaakt (met slechts 3.500 in plaats van de ongeveer 80.000 begrippen die in de bijbel voorkomen) bestemd voor landen waar het Frans de voertaal, maar niet de moedertaal is.

(*Metro* (F), 6.12.2000)

Nieuwsbrief voor vertalers

Een (Engelstalige) nieuwsbrief die alle aspecten van het vertalersberoep behandelt is te lezen op www.accurapid.com/journal.

Tolken in Brussel

Aan vzw Vlaams Minderhedencentrum in Brussel wordt een subsidie van 6,85 miljoen fr. toegekend voor het starten van een Vlaamse Centrale Tolkendienst. Deze Tolkendienst moet verantwoorde communicatie tussen anderstaligen en maatschappelijke voorzieningen mogelijk maken door professionele tolken in te zetten.

(Persbericht Vlaamse Regering, 15.12.2000)

Top van Nice

De Britse afgevaardigden waren opgetogen na de EU-top in Nice, want de vertegenwoordigers van de meeste kandidaat-lidstaten (onder meer Letland, Litouwen, Estland, Cyprus, Malta en Turkije) hadden de vergadering in het Engels toegesproken.

(Anton La Guardia in *Weekly Telegraph*, nr. 490, 13-19.12.2000)

Rampen

Brandweerlieden, politiemensen en ambulancepersoneel kenden elkaars vaktermen niet. Geen politieman wist wat de brandweerterm "opschaling" betekende, noch wat men bedoelde met "gewondennesten".

(*Financieel Economische Tijd*, 16.1.2001, over de rampen in Enschede en Volendam)

Talen 1

Op www.eurolang2001.org vind je informatie over het Europees jaar van de talen. In januari kon iedereen daar ook een naam voorstellen voor de mascotte van het project, een kameleon. (Henri Masson, ret-info)

Talen 2

In 2001, het Europees jaar van de talen, krimpen Britten en Duitsers het aantal van hun cultuurinstituten in het buitenland in. Zowel de *British Council* als het *Goethe-Instituut* sluiten vestigingen. Hetzelfde geldt voor enkele *Maisons de la France* en *Instituts français*. Men vindt dergelijke instituten voorbijgestreefd door de moderne communicatiemiddelen. (*Der Spiegel*, 4/2001)

Esperanto

Esperanto in 2000

Een beknopt, maar volledig overzicht van de gebeurtenissen uit de Esperanto-wereld in 2000 is te vinden op www.sezonoj.itgo.com/H-2000ak.htm (in unicode).

LabourStart

Labourstart, een dagelijkse vakbondsnieuwsdienst (Engels, Nederlands en Noors) kondigt aan dat experimenteel ook een Esperantoversie wordt opgezet. Je kan de nieuwsdienst bezoeken op http://www.labourstart.org/eo/. Opmerkingen ter verbetering zijn welkom.

Bosbouw

Lexicon Silvestre was oorspronkelijk een terminologieproject voor termen uit de bosbouw gericht op een Esperanto-publiek (zie o.m. *Esperanto*, 10/98). Esperanto blijft de basistaal, maar ondertussen zijn er versies in tien andere talen gereed of in voorbereiding en zijn er medewerkers uit twintig taalgebieden. De leider van het redactieteam, dr. Karl-Hermann Simon van de Hogeschool voor Bosbouw van Eberswalde (bij Berlijn), kreeg ter gelegenheid van een colloquium op 30.9.2000. voor de kwaliteit van zijn werk internationale erkenning van IUFRO (*International Union of Forestry Research Organizations*). Inlichtingen en bestellingen: khsimon@fh-eberswalde.de. (Detlev Blanke, terminologio-listo)

Buurtwerk

Het Leuvens project BRAVO (buren met respect en aandacht voor de omgeving) stelt zich voor in verschillende talen, ook in het Esperanto, op http://users.chello.be/cr26889/esperanto.htm.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 april 2001. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFO-pagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperanto-centrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 2 maart: Ivo Durwael: "Vertalen uit dialecten naar het Esperanto.
vrijdag 9 maart: Lode Van de Velde spreekt over het Japans.
vrijdag 16 maart: Atilio en Bessie Schadee spreken over het project "indiĝenaj dialogoj" (dialogen tussen autochtonen). Het gaat om een project waarbij "primitieve" stammen met elkaar in contact worden gebracht via het Esperanto.
vrijdag 23 maart: Michael Cwik. Discussieronde: Welke democratische structuren voor de Europese Unie?
vrijdag 30 maart: Petro De Smedt vertelt over zijn ervaringen als "gastprofessor" in Tadzjikistan waar hij aan studenten Esperantoles gaf.
vrijdag 6 april: zingen en muziekmaken met de kinderen van club.
vrijdag 13 april: Paasprogramma o.l.v. Denise Parente.
vrijdag 20 april: Alex Humet leest een verhaal van de bekende Cubaanse denker en pedagoog José Martí.
vrijdag 27 april: Sketches en korte theaterstukjes, teruggevonden pareltjes van een oude Esperantist, L. Faes. Kandidaat-acteurs kunnen zich aanmelden bij Iwona Kocieba.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: 050 35 49 35.
De Brugse Club organiseert twee Esperantocursussen in het OCMW-centrum 't Reitje, Annuntiatenstraat 34, 8000 Brugge, op dinsdag om 14.00 en 19.30 uur.
zaterdag 3maart: Feestmaaltijd in Home Fleurie, Minderbroederstraat 1 (astridpark) met huldiging van M.L. Senave. Vooraf inschrijven verplicht. Prijs: 1300,– BEF.
donderdag 8 maart: Filosofisch kwartiertje, o.l.v. Fernand Roose. Algemene jaarvergadering. Lezing van Philippe De Vos: woordfamilies in verscheidene talen.
donderdag 12 april: De Idee-theorie van Plato, door F. Roose. Voorbereiding voor een vertaling over een legende rond het kantklossen.
donderdag 10 mei: Filosofisch kwartiertje o.l.v. Fernand Roose. Lezing door G. Maertens: Esperanto en de Europese Unie: Wat nu eerst? Vertaling van de legende over kantklossen.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen, onder hen ook enkele Europese ambtenaren. Wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, moet daar eens een kijkje gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk dat in *Horizontaal* te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat 29, (metro Kunst/Wet). Inlichtingen over het programma krijg je bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

woensdag 7 maart: Vertaalavond o.l.v. Angelos Tsirimokos.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. 09 230 16 77 of 09 221 10 02.
vrijdag 23 maart: Ilja De Coster geeft ons een diepere kijk op het huidige Rusland.
vrijdag 27 april: Eddy Raats spreekt over muziekinstrumenten in het symfonisch orkest.
zaterdag 2 juni: Traditionele wandelzoektocht van La Progreso, dit jaar voert de tocht ons naar de gemeente Destelbergen.

Op dinsdagavond loopt de intensieve Esperantocursus.
Voor actuele informatie over ons programma kan je terecht op onze web-pagina:
www.esperanto.be/gent.

HASSELT

Esperanto-klubo Hasselt

We vergaderen elke 1ste en 3de dinsdag van de maand van 20.00 tot 22.00 u. in het CC van Hasselt. De eerste vergadering is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Het programma werd nog niet vastgelegd. Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: 011 72 00 75.

KALMTHOUT

La Erikejo

Bijeenkomst de 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. 03 666 42 58. Info: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.
donderdag 15 maart: Het werkprogramma van UEA voor het jaar 2001. Herinneringen aan vroegere jubileumvieringen van La Erikejo.
donderdag 19 april: Nikola Raŝic spreekt over Kroatië, Zagreb en het 86ste Esperanto Wereldcongres.
In de loop van mei viert La Erikejo zijn 30jarig bestaan. Er worden feestelijkheden gepland met een uitgebreid programma. De datum wordt later vastgelegd.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Voor onze avonden, de laatste vrijdag van de maand om 19.30 u., worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Inlichtingen over programma en plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen,

tel.: (0113) 34 15 63 of Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

KORTRIJK
- ROESELARE - TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: 056 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30. Bezoekers van andere clubs melden bij voorkeur hun komst. Dit laat ons toe hen beter te ontvangen en hen te verwittigen wanneer de aangekondigde activiteit niet doorgaat.

Maandag 26 maart: Informeren en argumenteren over Esperanto. Een stellingenspel geleid door Piet Glorieux.
Zondag 29 april: Deelname aan de Vlaamse Ardennendag. 2 wandelingen: 's voormiddags: Kwaremont en de Scheldevallei; 's namiddags: 't Bos 't Ename. Info, folder en/of inschrijving: Piet Glorieux.

LEUVEN

Esperanto 3000

De avondcursus voor beginners is bijna voorbij, het examen is gepland op 7 maart. Daarna sluiten de deelnemers aan bij de vervolgcursus en Vespero 3000. Ter herinnering: de Vespero 3000 is steeds op de tweede woensdagavond van de maanden september tot en met juni, telkens vanaf 19.30 (programma vanaf 20.00). De eerste en derde woensdagavond van de maanden september tot en met (de eerste woensdag van) juni is voorbehouden voor de vervolgcursus, telkens van 20.00 tot 22.00 uur. Deze staan open voor al onze leden en voor leden van andere lokale FEL-verenigingen. Deze keer dus:
woensdag 7 maart: Examen van de avondcursus voor beginners (om 19.30 u.)
woensdag 7 maart: Vervolgcursus
woensdag 14 maart: Vespero 3000. De dia's van Myriam Van der Steen roepen de sfeer van "Nieuwjaar in Mexico".
woensdag 21 maart: Vervolgcursus
woensdag 4 april: Vervolgcursus
woensdag 11 april: Vespero 3000. Het programma kan je lezen in het tijdschrift Esperanto 3000, waarop ook niet-leden een abonnement kunnen krijgen aan 10 euro/jaar.
woensdag 18 april: Vervolgcursus
Alle activiteiten hebben plaats in het Cultureel Centrum Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 te Leuven.

Voor actuele informatie over ons programma kan je terecht op onze web-pagina:
www.esperanto.be/esperanto3000.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Van-den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65 – J.P. Fertinel, Haan 47, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 300 652.
Er zijn twee cursussen bezig op dinsdag-en vrijdagavond.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0486/36 23 65 (GSM) of bij Else Huisseune, tel.: 059 43 30 58.

donderdag 1 maart: gespreksavond
maandag 12 maart: leesnamiddag
vrijdag 23 maart: gespreksavond
maandag 26 maart: leesnamiddag
donderdag 5 april: gespreksavond
maandag 9 april: leesnamiddag
vrijdag 20 april: gespreksavond
maandag 23 april: leesnamiddag
donderdag 3 mei: gespreksavond
maandag 7 mei: leesnamiddag
Elke woensdag en zaterdag van 18.00 tot 19.00 uur jongerencursus.

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero); Cseh-cursus (directe methode) van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in het kader van het volwaseenenonderwijs in "De Nobel" (directeur Paul Kempeneers), elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers. Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom. Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: 016 81 52 46 – Fax: 016 81 10 96.

ROTTERDAM

Merkurio

Samenkomst de 1ste en 3de woensdag – uitgezonderd in juli en augustus – om 19.45 u. in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Gasten zijn altijd welkom.
woensdag 7 maart: Actualiteit.
woensdag 21 maart: Peter den Breems spreekt over de waterhuishouding in Nederland.
woensdag 4 april: Vertaaloefeningen.
woensdag 18 april: Steloefeningen over een afgesproken thema.

Amikaro

De club Amikaro komt woensdagmiddag bijeen, om de drie weken om 14.00 u. in het wijkgebouw Larenkamp, de Jaagkorf, Slinge 303. Informatie over het programma krijg je bij mevr. Quispel, tel.: 010 419 8201.

Contactadressen van Esperantoclubs in Vlaanderen en Nederland

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: 053 70 17 89.

ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.

ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.

ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00.

BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: 050 35 49 35. E-post: gmae@xs4all.be

BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47. E-post: gvdhorst@xs4all.nl.

DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Kruiszwin, 1205, NL-1788 LE Den Helder.

DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: 03 658 74 20.

DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.

EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.

ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.

GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: 089 35 07 13.

GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77.

GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* C. van Manderstraat 1, 1964 RS Heemskerk. Tel.: 00 31 25 124 61 59. E-post: vaganto@casema.net.

HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.

HASSELT A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: 011 72.60.65. E-post: albert.claesen@pandora.be. – Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: 011 72 00 75. E-post: marcel.aerts1@pandora.be.

HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.

'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.

HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.

HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: 011 52 20 74.

KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.

KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63 of (0118) 61 48 34.

KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30 E-post: piet.glorieux@ping.be — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96.

LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: 010 86 01 12. E-post: r.goris@planetinternet.be

LONDERZEEL Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65. E-post: comite.jean.pain@skynet.be.

MIDDELBURG zie KAPELLE

OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: 059 50 27 08.

PEER H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters@skynet.be

ROESELARE zie KORTRIJK

ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.

TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.

TIELT zie KORTRIJK

TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: 016 81 52 46. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be

TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.+ fax: 014 45 13 29. E-post: dan.vanherpe@euronet.be

VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-post: erasmusz@worldonline.nl.

WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.

ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00, Fax.: 03 233 54 33.
E-post: esperanto@esperanto.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00.
E-post: lode@fel.esperanto.be.
Esperanto-Nederland p/a Ronald Bijtenhoorn, Carel van Manderstraat 1, NL-1964 RS Heemskerk, Nederland. Tel.: 00 31 25 124 61 59 – Fax: 00 31 20 866 64 64.
E-post: vaganto@casema.net.
Hoofdkantoor van de Esperanto WereldVereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
E-post: uea@inter.nl.net.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: 09 227 48 41. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glacières 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: 071 43 14 13.
E-post: mardelforge@busmail.net.
Belga Esperanto Fervojista Asocio (Spoorweg-esperantisten), Lucien De Sutter, Frère Orbanstraat 210, 8400 Oostende. Tel. + fax: 059 50 18 25.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14; Fax: 059 80 23 42.
E-post: flory@witdoeckt.be
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: 050 55 07 12.
E-post: dancanto@xs4all.be.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: 03 440 30 92.
E-post: ivo@fel.esperanto.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: 050 33 00 04.
E-post: rotsaert@esperanto.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14.
E-post: flory@witdoeckt.be
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: 03 289 01 61. E-post: eddy@pandora.be

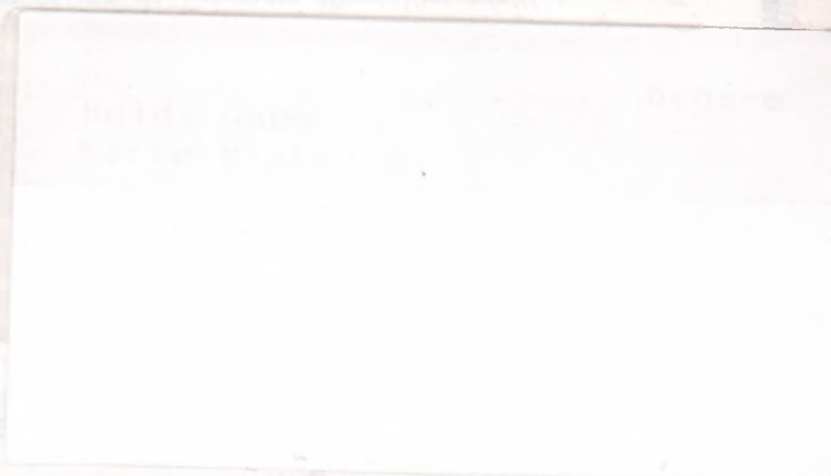
Horizontaal

Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/2 (188)
maart - april

ISSN 0772-540 X
Afgiftekantoor Antwerpen X
Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen